
Bilaga 3 Framtida insamlingsystem och avfallsmängder

Framtida insamlingssystem och avfallsmängder

Vad kommer att hända med konsumtionsmönster och avfallsmängder de närmaste 11 åren? Under tiden vi arbetar med denna avfallsplan fylls medierna med oroande nyheter om klimatet och stressade ekosystem. Fler invånare än tidigare är beredda att ändra sina beteendemönster för att minska effekterna på miljön men kommer det bli så stort genomslag att utbudet av produkter ändras och kommer det påverka hur vi samlar in och behandlar avfallet? Kommunens avsikt med denna avfallsplan och övrigt miljöarbete är att vi ska motivera, skapa förutsättningar för invånarna och kommunens verksamheter att göra bra miljöval när det gäller konsumtion och avfallshantering.

Insamlingssystem

Idag hämtas huvuddelen av rest- och matavfall i kärl, men bottentömmande behållare för mat- och restavfall och containrar för restavfall/blandat avfall förekommer också. I skärgården hämtas avfall framförallt i säckar. En utförlig beskrivning av insamlingssystemet finns i nulägesbeskrivningen i Bilaga 2. Av arbetsmiljöskäl förespråkas maskinella system och andelen bottentömmande behållare, liksom matavfallssystem där pumpbart matavfall hämtas med sugbil förväntas öka. Det kan också bli aktuellt med sopsug i nybyggda områden.

Med den nya förpackningsförordningen som träder i kraft 2023 och innebär att alla hushåll kommer att kunna lämna sina förpackningar nära bostaden kommer det bli lättare för hushållen att återvinna mer.¹ Tillsammans med utökad information till hushållen ska den ökade tillgängligheten till sorteringskärl bidra till ökad återvinning och minskad förbränning av förpackningar. Den bostadsnära hämtningen av tidningar och förpackningar medför en förbättrad service för hushållen. Samtidigt kommer dock transportererna att öka, vilket innebär ett avsteg från avfallsplanens strävan att nå en mer energieffektiv insamling.

För närvarande (2020) är det ännu inte klarlagt hur insamlingssystemet kommer att se ut.

Ökat behov av gemensamma platser för avfall

I kommunen förekommer undermåliga vägar där sopbilar förvisso kan komma fram men till priset av en dålig arbetsmiljö och hög risk för olyckor. I Skärgården hämtas fortfarande huvuddelen av avfallet i säck vilket i sig är ett högriskmoment. Dessutom hämtas säckarna med småbåtar som lägger till vid enskilda bryggor eller med fyrhjulingar med släp som tar sig fram på småvägar, stigar och stenhällar. Arbetsmiljön för avfallshämtarna måste förbättras på dessa platser. Om inte infrastrukturen ändras drastiskt så att hämtningsfordon som kan tömma kärl kommer fram är enda alternativet att etablera gemensamma hämtplatser, dvs platser där flera fastighetsägare lämnar sitt avfall. Behovet av gemensamma platser bedöms öka i samband med att den nya förpackningsförordningen träder i kraft.

Behov av lättillgängliga insamlingsplatser för grovavfall m.m.

Allt avfall kan inte hämtas vid fastigheten men tillgängligheten för att lämna sorterat avfall behöver öka. Det ska vara lätt att lämna allt avfall som uppstår i hushållen på rätt plats. Det gäller även sådant som inte är förpackningar eller mat- och restavfall. - Det bör därför finnas platser för att lämna exempelvis farligt avfall i anslutning till platser som invånare besöker regelbundet för att göra andra ärenden. Insamling av grovavfall behöver förfinas så att mer möbler och hushålsprylar kan gå till återbruk, lagning eller hanteras så att mer av materialet kan gå till återvinning. Detta är en utmaning då vi samtidigt ska underlätta för hushållen att lämna det de vill bli av med. Minst en insamlingsplats i centralorten kommer därför att etableras. Förutom att lämna grovavfall och saker till återbruk ska det vara möjligt att lämna

---

¹ Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar

farligt avfall där. Dessutom kommer en mobil återvinningscentral som ställs upp på olika platser i kommunen att användas som komplement till annan insamling.

Anläggningar för omlastning och behandling

I kommunen saknas anläggningar för omlastning och behandling av mat- och restavfall (november 2019). Detta kan dock komma att förändras i framtiden. Behandling av restavfall sker från och med 2020 vid Stockholm Exergis anläggning i Brista, Sigtuna kommun. Matavfall kommer även under kommande år att behandlas vid Uppsala Vattens anläggning vid Kungsängens gård i Uppsala. SÖRAB sköter transport av rest- och matavfall till behandling i Brista respektive Uppsala. Behandlingsanläggningar för mat- och restavfall finns förutom i Uppsala och Brista bland annat i Högdalen (Stockholms stad), Gladö (Huddinge kommun) och i Högbytorp (Upplands Bro). Bristaverket kommer att kompletteras med en automatiserad sorteringsanläggning för att öka utsorteringen av plast och metall från restavfallet.

Ökad insamling av förpackningar kommer förmodligen att leda till ökat behov av omlastningsplatser för denna typ av avfall under avfallsplaneperioden.

Återvinningscentraler

Brännbackens återvinningscentral (ÅVC) byggdes om 2014 och är nu en väl fungerande anläggning med stor kapacitet. Drift och behandling av insamlat material sköts av upphandlade entreprenörer.

I kommunens översiktsplan från 2018 beskrivs dock behovet av kompletterande insamlingsplatser: *De stora avstånden i kommunen kan innebära behov av lokalisering av fler återvinningscentraler eller filialer närmare bebyggelse. I skärgården nyttjas idag en flytande återvinningscentral och det kan även finnas behov av stationära lösningar på strategiska platser i skärgården.*

Enligt översiktsplanen ska även behovet av en ny återvinningscentral i kommunens sydvästra delar utredas.

Arbetet med att etablera en mindre ÅVC på Ingmarsö har påbörjats och invigning planeras till 2021. Under sommartid kommer ÅVC:n förmodligen att vara bemannad under vissa tider. Dessutom kommer hushåll med helårsabonnemang för sophämtningen förmodligen att få tillgång till återvinningscentralen även under andra tider. För detta krävs dock ett inpasseringskort som erhålls efter en kortare utbildning.

Antalet fraktioner som tas emot på ÅVC ska öka och bland annat plast, planglas och isolering ska kunna lämnas separat. Mängderna avfall som går till materialåtervinning kommer därmed att öka och behovet av att deponera avfall kommer att minska.

Återvinningsstationer

Idag finns FTI:s återvinningsstationer för förpackningar och tidningar på 13 platser i kommunen. När bostadsnära insamling införs kommer behovet av återvinningsstationer att minska. De kommer dock förmodligen att finnas kvar under många år, eftersom införandet av bostadsnära förpackningar kommer att ske successivt. Dessutom måste det finnas platser att lämna så kallade skrymmande sällanförpackningar, exempelvis stora mängder wellpapp, på dessa stationer.

Framtida avfallsmängder

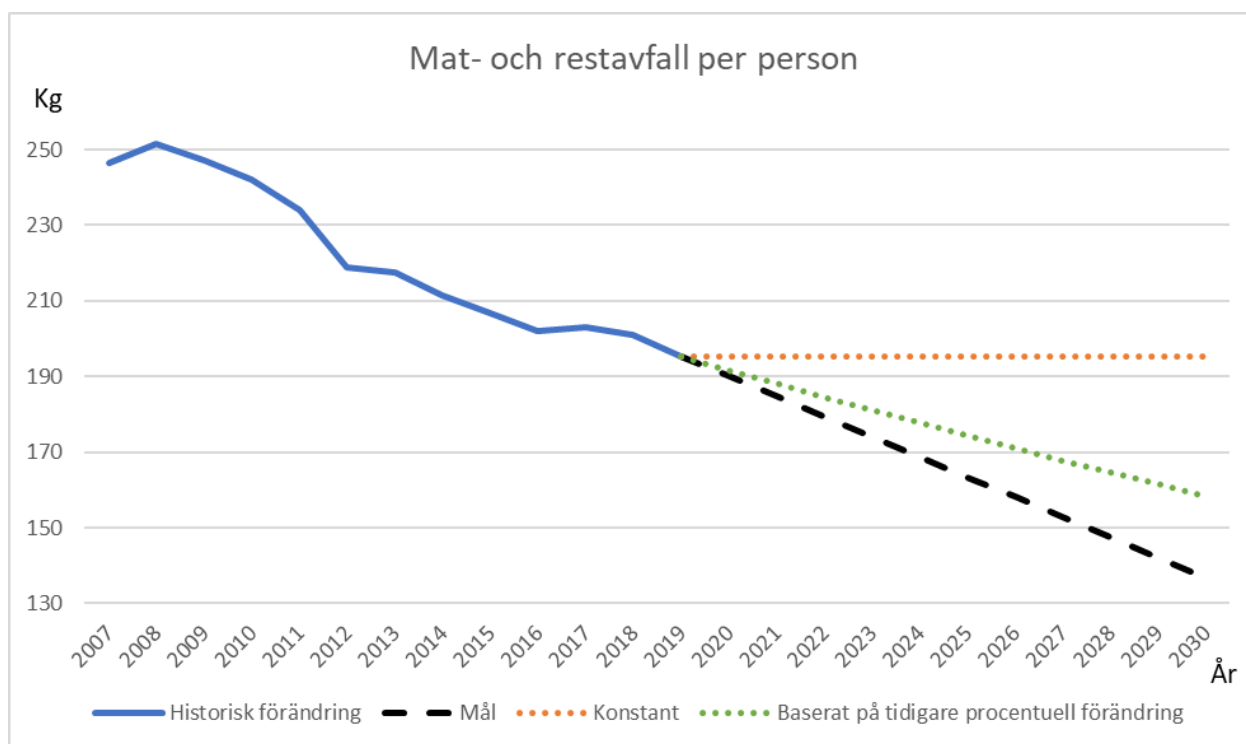
Befolkningen i Österåker har ökat kraftigt under lång tid och uppgick 2020 till drygt 46 000 invånare. Kommunens befolkningsprognos visar att ökningen kommer att fortsätta med omkring 1 000 invånare per år och antalet invånare förväntas vara ca 70 – 75 000 år 2040.

Mat- och restavfall

Årlig statistik avseende insamlade mängder rest- och matavfall² i Österåker finns i Avfall Sveriges databas AvfallWeb för åren från 2007 och framåt. Under 2007-2011 sjönk de totala mängderna insamlat mat- och restavfall i kommunen, men under föregående avfallsplaneperiod (2012-2020) har de totala mängderna varit relativt konstanta. Eftersom befolkningen har ökat under perioden har dock avfallsmängden per person och år minskat och uppgick 2019 till ca 200 kg per person och år.

Utvecklingen avseende avfallsmängder för åren 2007-2018 framgår av Figur 1. Den gröna prickade linjen visar utvecklingen fram till 2030 om mängderna minskar i samma takt som det senaste decenniet. För att nå målet att mängden mat- och restavfall ska minska med 30 % per person och år krävs dock en minskning av mängderna enligt den svarta streckade linjen. Den orange prickade linjen visar ett scenario där mängderna avfall är densamma som 2019.

År 2019 samlades drygt 9 000 ton mat- och restavfall in i Österåker. Om målet att minska mängderna med 30 % per invånare uppnås kommer mängden mat- och restavfall vara ca 140 kg per person och år, dvs totalt ca 8 400 ton, beräknat på 60 000 invånare.

Figur 1 Insamlade mängder mat- och restavfall per person och år. Svart linje visar hur utvecklingen måste ske för att målet att minska avfallsmängderna med 30 % mellan 2020 och 2030 ska nås. Grön linje visar utvecklingen om den sker i samma takt som tidigare. Orange linje visar hur det ser ut om avfallsmängderna inte minskar utan ligger kvar på 2019 års nivå.

Grovavfall

Mängderna grovavfall har under den senaste avfallsplaneperioden varit ca 220 kg per person och år; mängderna varierar mer mellan åren än vad mängderna mat- och restavfall gör. Målet att mängderna grovavfall ska minska med 30 procent till 2030 innebär att mängden per person ska minska till ca 150 kg per år.

² Från 2014 finns uppgifter för mat- respektive restavfall, för perioden 2007-2013 är fraktionen blandad.

Totalt sett skulle mängden grovavfall minska från ca 11 600 ton per år (2019) till ca 9 240 om målet nås. Beräkningen baserar sig på 60 000 invånare.

Material till återbruk

En viktig förutsättning för att möjliggöra att mängden grovavfall minskar är att användbara föremål lämnas till återbruk i stället för till grovavfallsinsamlingen. Det ställer krav på ökade utrymmen för återbruk på ÅVC och att återbruksmaterial kan lämnas på mobil ÅVC och andra insamlingspunkter i centralorten. Det finns även behov av att förbereda grovavfall för återanvändning i ökad utsträckning. Även detta kräver utrymme på återvinningscentralen, eller i dess närhet. Möjligheten att demontera grovavfall för att kunna separera olika materialslag för ökad materialåtervinning ställer också krav på att såväl utrymme som personal finns tillgänglig på ÅVC:n.

Fett från fettavskiljare m.m.

Fett från fettavskiljare hämtas av entreprenör och behandling sker vid Uppsala vattens anläggning. Avtal finns fram till 2021-12-31. Enligt beslut i Mark- och miljööverdomstolen i mars 2020 utgör fett från fettavskiljare verksamhetsavfall och omfattas därmed inte av kommunalt ansvar. Huruvida hantering av fett från fettavskiljare och spillfett från restaurangers stekbord m.m. kommer att omfattas av kommunens insamlingsansvar när begreppet hushållsavfall ersätts av begreppet kommunalt avfall är dock ännu inte avgjord. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten avgör i respektive kommun huruvida ett visst avfallsslag är att betrakta som kommunalt avfall eller ej, men kommande domar kommer att vara vägledande och kan innebära förändringar. Verksamheter kan idag (oktober 2019) anlita valfri entreprenör för insamling av spillfett.

Utsorteringsgrad år 2030

Vid den senaste plockanalysen (2020) bestod restavfallet av ca 32 procent matavfall, ca 38 procent förpackningar och tidningar, ca 4,5 procent inert avfall (ej brännbart avfall), knappt 2 procent trädgårdsavfall, 0,05 procent farligt avfall, 0,19 procent elavfall (se figur 9).

Det betyder sammanfattningsvis att soppåsen till 72 procent bestod av avfall som skulle ha sorterats på annat sätt. Att minska mängden restavfall med 30 % per invånare till 2030 är därmed ett mål som skulle kunna nås på ett väldigt enkelt sätt genom att avfallet sorteras rätt. Nytt insamlingssystem för förpackningar och tidningar i kombination med informationsinsatser kommer förhoppningsvis att leda till förbättrad sortering.

Avfallsplanens koppling till Översiktsplanen

Avfallshantering i översiktsplanen

Avfallsplanen ska innehålla en beskrivning av hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering. Denna beskrivning återfinns i detta avsnitt.

I Österåkers översiktsplan 2040 som antogs av kommunfullmäktige i maj 2018 betonas vikten av att arbeta med avfallsfrågor i kommunen. Bland annat konstateras i en framtidsbild för 2040 att *Österåker är en klimatsmart kommun med låga klimatutsläpp. Energiförsörjningen i kommunen kommer enbart från förnybar energi och produceras i stor utsträckning lokalt. Avfallet i kommunen har minskat och stor del återvinns. Infrastruktur för avfall finns lättillgängligt i hela kommunen.* I översiktsplanen konstateras

också att det i framtiden kommer att ställas ökade krav – både regionalt och lokalt - på samordning när det gäller tekniska system så som VA, el, värme och avfall.

I översiktsplanen beskrivs att förutsättningarna för insamling och transport av avfall skiljer sig kraftigt mellan fastland och skärgård. Skärgården innebär utmaningar för Österåker att uppnå de nationella målen för återvinning. Regional samverkan anses central för utvecklingen av en hållbar avfallshantering.

Avfallsanläggningar

I översiktsplanen beskrivs att Österåker är beroende av avfallsanläggningar i andra kommuner. Det gäller såväl behandlingsanläggning som omlastningsstation och deponi.

I Österåker finns Brännbackens återvinningscentral som har en stor kapacitet. De stora avstånden i kommunen kan dock innebära behov av lokalisering av fler återvinningscentraler eller filialer närmare bebyggelse. I skärgården nyttjas idag en flytande återvinningscentral och det kan även finnas behov av stationära lösningar på strategiska platser i skärgården. Enligt översiktsplanen ska även behovet av en ny återvinningscentral i kommunens sydvästra delar utredas.

Återvinningsstationer för material som omfattas av producentansvar finns på flera platser i Österåker. Förpacknings- och tidningsinsamlingen ansvarar idag för återvinningsstationerna och etablering sker i samråd med kommunen. Tillgänglighet till god avfallshantering för invånare och entreprenörer är viktig att beakta.

Hantering av massor

I översiktsplanen beskrivs hantering av massor enligt följande:

I samband med exploatering uppstår ofta behov av att använda massor i anläggningsändamål men även behov av att bli av med massor. Behov finns av jungfruligt material i form av olika bergmaterialprodukter som bryts i bergtäkter och därefter krossas till olika fraktioner och anläggningsjord. Behovet av masshanteringsanläggningar i regionen är stort och de anläggningar som finns idag innebär ofta långa transporter.

För att minska behovet av transporter behövs en god massförsörjning inom regionen, bestående av både bergtäkter och anläggningar för masshantering och återvinning av jord- och schaktmassor. Dessa anläggningar är ofta transportintensiva och behöver lokaliseras med goda vägförbindelser. Anläggningarna ger även upphov till buller, varför de måste lokaliseras på ett tillräckligt avstånd från bostäder.

I Österåkers kommun finns en bergtäkt med tillhörande krossning och sortering för framställning av olika bergmaterialprodukter samt även hantering av anläggningsjord och schaktmassor lokaliserad i utkanten av Rydbo. Under året kommer även ytterligare en anläggning för hantering av anläggningsjord att etableras i Rydbo. I närheten av Brännbackens arbetsområde finns en anläggning för mellanlagring av annat avfall än farligt avfall, bygg- och rivningsavfall samt jord- och schaktmassor. På Ljusterö finns 1-2 mindre anläggningar för mottagande och försäljning av schakt- och jordmassor. Förorenade massor kan tas emot vid Ragn-Sells anläggning på Brännbacken, men vid större volymer behöver massorna oftast köras till anläggningar utanför kommunen, till exempel Löt i Vallentuna.

Beskrivning av avfallsfrågor i planarbete

Enligt översiktsplanen ska avfallshanteringen vara en naturlig del i planarbetet. Den byggda miljön måste utformas så att den möjliggör en modern och miljövänlig avfallshantering. Det innebär avfallssystem med god tillgänglighet för brukarna, med möjlighet till rationell hämtning och med en bra anpassning till den omgivande miljön. Gemensamma kvartersnära lösningar för hushållens avfall, tidningar och förpackningar för flerbostadshus och villaområden är ett exempel på rationell avfallshantering. Tillräcklig

plats för återvinningssystem måste finnas både lokalt och vid centrala anläggningar så att återvinningsgraden kan öka och avfallsmängderna minska.

Möjliggöra en säker avfallshantering

I samband med nya detaljplaner ska det säkerställas att avfallshanteringen kan genomföras utan att äventyra säkerheten för arbetstagare eller tredje man. I detaljplanering av befintliga bostadsområden ska tillgänglighet och framkomlighet för avfallshantering fastställas. Exempelvis ska fastställas huruvida avfallsinsamlingen ska ske med en gemensam insamlingsplats eller vid fastigheten.